Әлмәт шәһәре "Баланың сәләтен үстерү үзәге – 44 нче "Чык бөртеге" балалар бакчасы
муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе"

„26" 08 20___ел
№1 нче педагогик киңәшмәдә
кабул ителгән

"Раслый
МБМББУ "Баланың сәләтен үстерү үзәге
44 нче "Росинка" балалар бакчасы" мөди
Клочкова Ю.Е. №108
«26» 08 2025

«Әкият илендә»

түгәрәкнең эш программасы
(5-7 яшьлек балалар өчен)

Төзе
балаларны татар теленә өйрәтүче тәрбияч
Козлова Лилия Нәфис кызы

Әлмәт шәһәре, 2025

Эчтәлеге

Программаның актуальлеге 3
Аңлатма язмасы 4
Программаның максатлары һәм бурычлары..4
Олыларның һәм балаларның уртак эшчәнлек ысуллары 6
2025-2026 уку елына тематик планлаштыру.. 8
20245-2026 уку елына перспектив эш планы...9
Ата-аналар белән эшнең перспектив планы..13
Программаны үзләштерүнең планлаштырылган нәтиҗәсе................................13
Әдәбият исемлеге...14

"Әкият баланың эчке көчен үстерә,

кеше яхшылык эшләмәскә мөмкин,
ягъни кызганырга, шулай ук
формалаштырырга өйрәтә
баланың тел культурасы»"
В. А. Сухомлинский

Программаның актуальлеге

Бакчадагы тәрбия һәм белем бирү эшчәнлегендә бала яшьтәшләре һәм өлкәннәр белән аралашырга, әйберләрне танып белергә өйрәнә. Балаларны берләштерүдә, зурлар белән аралашуга өйрәтүдә, сөйләм телен үстерүдә, җәмгыятьтә үзен-үзе тота белеп, актив һәм сәләтле кеше булып үсүендә сәхнәләштерү эшчәнлегенең әһәмияте бик зур. Баланың бөтен тормышы уен. Уенда бала тирә-юнь турында, җәмгыятьнең законнары, кешеләрнең үзара аралашу матурлыгы турында мәгълүмат алып кына калмый, ә бу дөньяда яшәргә, үзенең мөгамәләләрен төзергә өйрәнә. Ә бу баланың игътибарлы, яхшы хәтерле, дөрес, матур, әйбәт сөйләшә белүен таләп итә. Сәхнәләштерү уеннарында катнашып, балалар образлар, төсләр, авазлар аша тирә-юнь белән танышалар, ә сораулар балаларны уйларга, анализларга, йомгаклау ясарга мәҗбүр итә. Сәхнәләштерү эшчәнлеген алып барганда, һәр бала үзенең кичерешләрен, тойгыларын, теләкләрен, карашларын гадәти сөйләшкәндә генә түгел, ә чит тыңлаучылар алдында күрсәтә алырлык шартлар тудырырга һәм яшьтән үк өйрәтергә кирәк. Еш кына без киң белемле, сәнгатьле сөйләшә белүчеләрне оялчан икәнен, чит кешеләр алдында югалып калуларын күзәтәбез. Бу проблемалар булмасын өчен, балалар бакчасында театр кую бик зур булышлык күрсәтә. Сәхнәләштерелгән уеннар балаларны шатландыралар. Спектакльләрдә катнашып, балалар тирәюнь белән, төсләр, авазлар белән танышалар, ә уйланылып куелган сораулар балаларны анализларга, уйланырга, нәтиҗәләр ясарга өйрәтә.

Сәнгатьле итеп сөйләргә өйрәнү барышында, сизелмичә баланың сүз байлыгы арта, бала чиста, дөрес, аңлаешлы итеп сөйләргә өйрәнә. Сүзлек формалаша- яңа сүзләр белән баетыла.

Аңлатма язмасы

Түгәрәк төре: танып белү – иҗади, уен.

Рухи-әхлакый юнәлеш программасы.

Программа 5-7 яшьлек балалар өчен эшләнгән.

Программаны тормышка ашыру срогы - 1 ел

Түгәрәкнең эш режимы: атнага 1 тапкыр үткәрелә, дәвамлылыгы – 25-30 минут, көннең икенче яртысында.

Түгәрәк катнашучылары: балалар, ата-аналар, тәрбиячеләр.

Программаның максатлары һәм бурычлары

Максаты: Баланың рухи-әхлакый үсеше өчен шартлар тудыру.

Балаларны әхлакый-патриотик тәрбияләүнең куелган максатына рус халык әкияте аша ирешү түбәндәге бурычларн ы хәл иткәндә башкарыла:

Белем бирү бурычлары: - социаль мөнәсәбәтләр нормалары һәм тәртип модельләре турында әхлакый күзаллаулар (эталоннар) формалаштыру;

– балаларның рухи-әхлакый категорияләрен үзләштерүенә ярдәм итәргә: яхшылык-явызлык, тыңламаучанлык, татулык-дошманлык, хезмәт сөючәнлекялкаулык, риясызлык-комсызлык, гадилек-хәйләкәр; һәм игелекле, вөҗданлы тормыш кагыйдәләре;

-балаларның әдәби культурага һәм декоратив-гамәли сәнгатькә кертү юлы белән әйләнә-тирә дөнья турындагы күзаллауларын киңәйтү;

Үсеш бурычлары: - балаларның танып белү өлкәсен үстерү, аларның психоречево үсешен гармонияләштерү;

- балаларның сөйләмен үстерүгә, сүзлекне баетуга, образлы Стройны һәм бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерүгә ярдәм итү;
- балаларның Әкияттә һәм тормышта яхшылыкны аера белү сәләтен үстерү, әхлакый сайлау ясый белү;
- балаларда социаль күнекмәләр һәм тәртип күнекмәләрен үстерү;
- мотивация өлкәсен үстерү: экиятләрнең уңай геройларына охшарга омтылуны формалаштыру;
- балаларның иҗади сәләтен продуктив эшчәнлектә үстерү;
- балаларны сөйләм, музыкаль, сәнгать, Уен эшчәнлегенә актив кертү өчен шартлар булдыру, ул экиятнең образлы төзелеше һәм сюжеты белән бәйле;
- эстетик тәмне үстерү, матурлыкны күрә, кадерли һәм саклый белү;

Тәрбия бурычлары: - ата-аналарга һәм якын кешеләргә карата ярату һәм хөрмәт, сабырлык, шәфкатьлелек, бер-береңә юл кую, ярдәм итү һәм ярдәмне рәхмәт белән кабул итү нигезендә тыңлаучанлык тәрбияләү;

- әхлакый сыйфатларны формалаштыруга ярдәм итү, уңай шәхесара мөнәсәбәтләр урнаштыру процессында. Балаларда җаваплылык, аралашучанлык, дуслык тәрбияләү;
- хезмәт сөючәнлек, эш белән шөгыльләнү гадәте тәрбияләү, тырыш һәм җыйнак эшләү, башланган эшне ахыргача җиткерү, башкаларның һәм үз хезмәтеңнең нәтиҗәләрен хөрмәт итү.

Өлкәннәр һәм балаларның уртак эшчәнлек ысуллары Минем эшемдә визуаль метод (иллюстрацияләр һәм картиналар күрсәтү, гамәлләр алымнарын күрсәтү); телдән метод (коллектив уку, рольләр буенча яттан ятлау, экиятләр язу); уен

формалары (уеннар-драматизация, уеннар-инсценировкалар, дидактик уеннар, өстәл-басма уеннар) кулланыла. Сөйләм һәм музыкаль халык уеннары, биюләр, җырлар һәр баланың күңелендә яңгырый.

Әкият белән танышуның иң киң таралган ысулы – тәрбиячене уку, ягъни текстны сүзгә-сүзгә тапшыру. Зур булмаган әкиятләр, мин балаларга яттан әйтәм, чөнки балалар белән иң яхшы элемтәгә ирешелә. Күпчелек әсәрләрне мин китап буенча укыйм. Уку вакытында китап белән сакчыл эш итү балалар өчен үрнәк.

Укуның экспрессивлыгына игътибар итү бик мөһим. Иң мөһиме-балаларны тыңлау өчен экспрессив уку. Экспрессивлык интонация төрлелеге, мимика, кайвакыт ишарә, хәрәкәткә ишарә белән ирешелә. Бу алымнарның барысы да балалар өчен тере образ тудыруга юнәлтелгән. Әкиятләр сайлаганда балаларның яше һәм аларның психик үсеш үзенчәлекләре исәпкә алына. Кече яшьтәге балалар белән эш «Йомыры икмәк», «Чуар тавык», «Теремкәй», «Шалкан” кебек әкиятләрдән башланды. Бу әкиятләрнең эчтәлеге балаларга якын һәм аңлаешлы.

Киләсе ысул-сөйләү, ягъни текстны иркенрәк тапшыру. Сөйләгәндә текстны кыскарту, сүзләрне үзгәртеп кору, аңлатмаларны кертү һ.б. рөхсәт ителә. Хикәяләүченең тапшыруында иң мөһиме-балаларга тыңлау өчен экспрессив сөйләү.

Текстның тәэсирен көчәйтүче һәм аны яхшырак аңларга ярдәм итүче киң таралган техника-китаптагы иллюстрацияләрне карау. Баланы игътибар белән өйрәтергә, иллюстрацияләрне озак карарга, аларда укылган әкият геройларын белергә кирәк. Капка белән дә шулай. Тышлык-китапның йөзе. Гадәттә, рәссам әкиятнең иң характерлы эпизодларын тышлыкка китерә.

Киләсе очрашу-Әкият турында сөйләшү. Укыганнарым турында сөйләшүгә кагылышлы сорауларны уйлап, мин балага образны аңларга һәм аңа үз карашымны белдерергә ярдәм итәм. Балаларны үз инициативалары белән төрле персонажларның, аеруча әхлакый яктан капма-каршы төрләрнең эшләре турында сөйләшергә өндәү, кызгану, кызгану, шатлану, үз тискәре һәм уңай гамәлләрен искә төшерү бик мөһим.

Белемнәрне ныгыту өчен, таныш әкият материалындагы дидактик уеннар кебек ысуллар файдалы.

Балаларны әкият белән таныштыру дәресләрендә укытуның техник чаралары да кулланыла. Кабул итү буларак мультимедиа вариантында әкиятләрне карау яки күренекле сәхнә осталары язмаларында тыңлау кулланыла.

Сәхнәләштерү-әкиятне актив кабул итүнең бер формасы. Анда бала әкият персонажы ролен башкара. Балаларны сәхнәләштерүдә катнашуга җәлеп итеп, аларда экспрессив сөйләм, ирекле игътибар, хыял үстерергә мөмкин. Сәхнәләштерү кыюлык, үз-үзеңә ышану, мөстәкыйльлек, артистлык, сөйләмнең экспрессивлыгы кебек сыйфатлар тәрбияләүгә ярдәм итә.

Сәхнәләштерү башка хәйләләр белән берлектә, балалар Әкият эчтәлеген өлешчә үзләштергәннән соң яки укыганнан соң гына кулланыла.

Кечкенә мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен өстәл театры, йомшак уенчык театры, бармак театры, күләгәле театр, фланнелеграф театры һәм театрның башка төрләре сәхнәләштерүнең уңайлы формасы булып тора.

Драматургия-театр эшчәнлегенең катлаулырак төре. Шуңа күрә проектыбызның йомгаклау этабында без балалар белән «Өч аю» әкиятен әзерләргә һәм аны әтиәниләренә күрсәтергә планлаштырабыз.

Әкият белән танышу продуктив эшчәнлек белән тәмамлана: әкият персонажларын формалаштыру, хайваннар өчен яңа йорт төзү, әкиятләргә иллюстрацияләр буяу һ. б.

«Әкият илендә» т е м а т и к э ш п л а н ы

№	**Месяц**	**Тема:**

1	октябрь	Халык җәүһәрләре“Бармак уеннары”
2	ноябрь	Татар халык әкияте “Аю белән хатын”
3	декабрь	Татар халык әкияте “Кем нәрсә ярата”
4	январь	Рус халык әкиятләре “Шалкан”, “Чуар тавык”
5	февраль	Рус халык әкияте “«Төлке, Куян һәм Әтәч»
6	март	Рус халык әкияте “Кар кызы һәм төлке” М. Булатов эшкәртүендә
7	апрель	Татар халык әкияте «Хәйләкәр әтәч» әкиятен уку.
8	май	Г. Тукай. “Гали белән кәҗә”. Л. Толстой “Өч аю”әкияте

«Әкият илендә» түгәрәгенең перспектив планы

№	Темалар	Өчтәлеге
	Халык җәүһәрләре“Бармак уеннары”	
1	“Бармак уены”. Рәсем куллану	Балаларны мавыктыргычлар белән таныштыру. Элементар әхлак кагыйдәләрен ныгыту, сөйләм телләрен үстерү, сүзлекләрен баету. Уенны сөйләү, персонажларның эш - гамәлләрен уйнап күрсәтү.
2	“Бармак уены”. флонеграфта	Уен барышында катлаулы булмаган фразаларны кабатлаттыру, аерым сүзләрне дөрес әйтергә өйрәтү, уен аша өлкәннәр хезмәтен чагылдыру, рәсемнәрне карау теләге уяту.
3	Бармак уеннары Перчатка театры	Өйрәнгән бармак уеннарын ныгыту. Уенга кызыксыну уяту. Хайван һәм кошларга охшатып хәрәкәтләр ясау. Халкыбыз иҗатына кызыксыну уяту, уеннан ләззәт алу, сөйләм телләрен үстерү.
4	Бармак уеннары Бармак театры	Хатерләрен ныгыт, интонацияләрне дөрес кулланырга өйрәтү, мимика, жестлар.
	Татар халык әкияте “Аю белән хатын”	
5	“Аю белән хатын” Әкиятен сәхнәләштерү	Әкиятне аңларга булышыу. Балаларны рольләр буенча сөйләшергә өйрәтү. Батырлык, хәтер тәрбияләү, театр – уен эшчәнлегенә кызыксыну уяту.
6	Өстәл театрын күрсәтү	балаларда халык иҗатына мәхәббәт, аның белән танышу теләге тәрбияләү.
7	Уен- инсценировка “Аю белән хатын”	баланың шәхси һәм иҗади потенциалын исәпкә алып, балаларның коммуникатив сәләтен үстерү; балаларда театральләштерелгән эшчәнлеккә кызыксыну формалаштыру.

8	“Аю белән хатын”әкияте буенча рәсем ясау	балаларны кирәкле детальләр белән тулыландырылган рәсем ясарга өйрәтегез.
	Татар халык әкияте “Кәҗә бәтиләре һәм бүре”	
9	Кәҗә уенчыгын һәм маскалар карау.	Әкият геройларының хәрәкәтләрен ныгыту өстендә эшләү. Кәҗә такмагын уку.
10	“Күрсәт әле үскәнем” уенын уйнау.	Хайваннар хәрәкәтен, аваз ияртемнәрен ныгыту, дөрес әйтергә, йөрергә, өйрәтү буенча күнегүләр башкару. Уенда балаларда мөстәкыйльлек булдыру, иҗади сәләтләрен үстерү.
11	“Кәҗә бәтиләре һәм бүре” әкиятенә өстәл театры	Өстәл театрын кулланып, балаларда әкияткә кызыксыну уяту, эчтәлеген аңларга булышу. Тискәре образны сурәтләп күрсәтергә өйрәтү, образга керү.
12	«Кәҗә бәтиләре һәм бүре»физкультура күңел ачу	Сәламәт яшәү рәвешен популярлаштыру. Балаларны эмоциональ җавапка тарту һәм күчмә уеннарда катнашу теләге уяту
	Рус халык әкиятләре “Шалкан”, “Чуар тавык”	
14	“Шалкан” әкиятен уку	балаларны «Шалкан»рус халык әкияте белән таныштыру
15	«Шалкан» әкияте буенча рольләрне бүлү	Хәтерне үстерү, интонацияне, йөзне, ишарәләрне дөрес кулланырга өйрәтү.
16	Рольләр буенча «Шалкан» әкиятен уйнату	Балаларда әкият тыңлый белү, өлкәннәрнең сорауларына җавап бирү, әкият геройларын кызгану, таныш әкият сәхнәләштерүне камилләштерү сәләтен формалаштыру
17	“Чуар тавык”рус халык әкиятен уку	«Чуар тавык» рус халык әкияте белән танышу
	Рус халык әкияте “«Төлке, Куян һәм Әтәч»	

18	«Төлке, Куян һәм Әтәч» рус халык әкиятен уку	"Төлке, Куян, Әтәч" рус халык әкияте белән танышу
19	мнемотаблицаса буенча "Төлке, Куян, Әтәч" рус халык әкиятен сөйләү	"Төлке, Куян, Әтәч" әкиятен мнемотаблицалар аша балаларның бәйләнешле сөйләмен үстерү
20	"Төлке, куян, Әтәч" әкияте буенча театральләштерелгән уен	Балаларда театр-уен эшчәнлегенә кызыксыну уяту. Интонация, йөз, ишарә кулланып, спектакльләр уйнарга булышу.
	Рус халык әкияте “Кар кызы Һәм төлке”	
21	Рус халык әкияте “Кар кызы Һәм төлке”уку	Рус халык әкиятләре белән таныштыру.
22	“Кар кызы Һәм төлке” – әкияте буенча өстәл театры уйнау.	Эмоциональ яктан өйрәтү, Әкият эчтәлеген сизү, эчтәлек буенча сорауларга җавап бирү.
23	“Кар кызы Һәм төлке” – әкияте буенча кашык театры уйнау.	Балаларга төрле алымнар һәм педагогик ситуацияләрне кулланып, әсәрнең эчтәлеген дөрес кабул итәргә, геройларны кызганырга ярдәм итәргә.
24	Аппликация “Кар кызы”	Продуктив эшчәнлекне үстерү һәм коллектив ниятне аппликациягә кертү.
	Татар халык әкияте «Хәйләкәр этәч»	
25	"Хәйләкәр этәч " әкиятен фланнелеграфта күрсәтү	Балаларны яңа әкият белән таныштырыу. Эмоциональ яктан өйрәтү, Әкият эчтәлеген сизү, эчтәлек буенча сорауларга җавап бирү,
26	“Хәйләкәр этәч әкиятен драматизация	Балаларда театр-уен эшчәнлегенә кызыксыну уяту. Интонация, йөз, ишарә кулланып, спектакльләр уйнарга булышу.
27	Татар халкының “Аксак этәч”хәрәкәтле уены	Үсеш ишетү сизү, балаларның ишетү фонын күтәрү

28	“Хәйләкәр этәч” әкияте буенча викторина	Балаларның хыялларын, фантазиясен үстерү, аларны әкият дөньясына сәяхәт аша үзләрен дәртләндерү. Китаплар һәм әдәби әсәрләр белән кызыксыну.
	Г. Тукай. “Гали белән кәҗә”.	
29	Г. Тукайның “Гали белән кәҗә” шигырен уку.	Шигырьнең геройларларына кызыксыну тәрбияләү. Әкият эчтәлеге буенча сорауларга җавап бирергә өйрәтү.
30	“Гали белән Кәҗә” шигыре буенча уен	Балалрның сөйләм телләрен үстерү.
31	Балалар белән әңгәмә «һәркемгә игелек кирәк»	балаларда гомумкешелек кыйммәтләрен (игелек һәм җаваплылык) тәрбияләү, битарафлык, җан зәгыйфьлеге, рәхимсезлек кебек кимчелекләргә карата хөкемчел караш формалаштыру.
32	“Гали белән кәҗә” шигыре буенча күңел ачу.	Баларны интонация белән сөйләргә, бер – берсенә ярдәм итәргә өйрәтү.
	Л. Толстой “Өч аю” әкияте	
33	Татарар халык әкияте “Өч аю” уку	Балаларны "Өч аю" әкияте белән таныштыру, балаларда әкиятне тагын бер тапкыр тыңларга теләк уяту.
34	“Өч аю” әкияте буенча сәяхәт	Уен, проблемалы ситуацияләр аша балаларда уңай мөнәсәбәтләр, җаваплылык, кызгану хисе тәрбияләү.
35	Әкият уен-КВН “Әкиятне танып бел”	Таныш әкиятләр буенча балаларның белемнәрен киңәйтү, тирәнәйтү һәм тикшерү. Танып белү активлыгын үстерү. Әкиятләргә, хикәяләргә һәм татар һәм рус фольклорына кызыксыну уяту.
36	Әкиятләргә рәсемнәр һәм һөнәрчелек күргәзмәсе.	Бер ел эчендә алган белемнәрне ныгыту.

Ата-аналар белән эшнең перспектив планы

Ай	Өчтәлеге
Сентябрь	“Балагыз тормышында Әкият " анкетасы
Октябрь	Консультация " Балаларга нинди әкиятләр укырга?»
Ноябрь	“Балалар бакчасына китап бүләк ит " акциясе
Декабрь	«Мин әкиятләрне яратам»балалар һәм ата-аналар эшләре күргәзмәсе
Январь	“Әни, миңа хикәя укыгыз " консультациясе
Февраль	«Әкиятләр аша хезмәт сөючәнлек, тыңлаучанлык һәм җаваплылык тәрбияләү» консультациясе
Март	Өстәл театры ясау буенча мастер-класс
Апрель	"Әкият языгыз» конкурсы
Май	Әкиятләр кичәсе

Рефлексив бәяләү этабы:

Түгәрәк ахырында оештыру:

Уртак ял « "әкиятләргә сәяхәт".

Әкиятләргә рәсемнәр һәм һөнәрчелек күргәзмәсе.

Программаны үзләштерүнең планлаштырылган нәтиҗәсе Бу программаны тормышка ашыру мөмкинлек бирәчәк:

- балаларда патриотик тәрбиягә нигез салырга, Ватанга мәхәббәт тәрбияләргә;
- балаларны гомумкешелек әхлак кыйммәтләренә тарту;
- уку елы ахырына балалар татар халык мәдәниятенең байлыгы, татар кешесенең милли үзенчәлекләре һәм көнкүреше турында формалашкан күзаллауларга ия булырга тиеш. Балалар әкиятләрнең мәгънәсен аңларга өйрәнәчәк;

- Яхшылыкны яманлыктан аерырга ярыймы, яхшымы, начармы;

Ватаныбыз тарихына һәм мәдәниятенә хөрмәт белән караячаклар;

- Түгәрәк балаларга үз-үзләрен хөрмәт итәргә, сеңелләре һәм абыйлары өчен җаваплылык хисе тәрбияләргә ярдәм итәчәк;

- Балалар, курыкмыйча, теләсә нинди рольне сайлыйлар;

Шулай итеп, максатчан, системалы эшчәнлек, түгәрәк эшләү балаларда патриотизм тәрбияләү мөмкинлеген тормышка ашырырга мөмкинлек бирә.Түгәрәкне тормышка ашыру инициативаның, педагогның һәм ата-аналарның патриотизм үрнәкләре буларак иҗади юнәлешенең мөһимлеген күрсәтә.

Әдәбият исемлеге

1. Хәзрәтова Ф.В., Шәрәфетдинова З.Г., Хәбибулина И.Җ. Туган телдә сөйләшәбез. Методик кулланма . – Казан: Фолиант, 2013

2. К.В. Закирова, Л.Р. Мортазина “Балачак – уйнап – көлеп үсәр чак”
3. З.М. Зарипова, Р.С. Исаева “Үстерешле уеннар”
4. К.В. Закирова, Л.Р. Мортазина “Әй уйныйбыз, уйныйбыз”
5. Интернет ресурслар: https://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2017/10/25/programma-iplan-raboty-kruzhka-russkie-narodnye-skazki-kak-sredstvo 6. Интернет ресурслар: https://vk.com/wall-148734517_60965

Прошнуровано, пронумеровано, скреплено печатью
14 (четырнадцать) листов
Директор МБДОУ «ЦРР – д\с №44 «Росинка»
______________ Ю.Е.Клочкова